
Koreferati

Ivan Prskalo
Josip Babin

STANJE I PERSPEKTIVA RAZVOJA U PODRUČJU EDUKACIJE

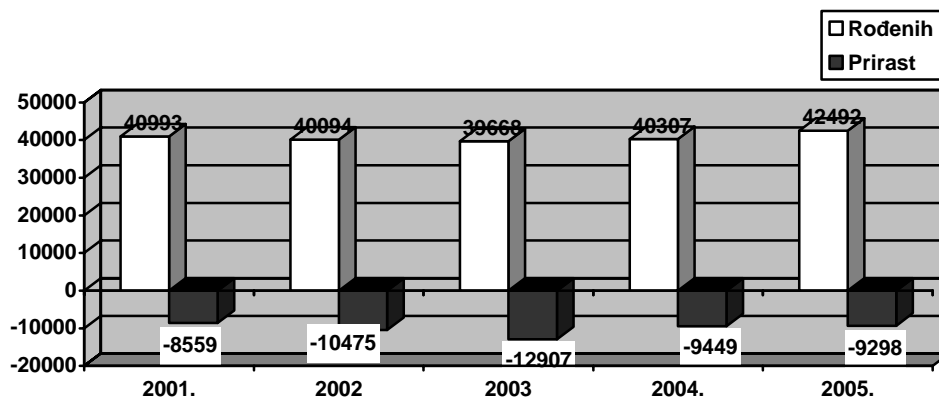
1. UVOD

Prihvaćena činjenica da kineziološka edukacija treba imati najveće učinke na sveukupnu populaciju, jer prati ljudsko biće od predškolske do visokoškolske dobi (Prskalo i Babin, 2006.), nameće tom primijenjenom području višu razinu odgovornosti. Strukturne sastavnice kvalitete predstavljene izobrazbom nastavnika, kako inicijalnom tako i kontinuiranom, normativnim ishodištima njihova rada te procesne komponente predstavljene usklađenošću cilja sa sadržajem rada, metodičkim organizacijskim oblicima rada, metodama rada, interakcijom stručnjaka i sudionika, nastavnim ozračjem i dr., (Findak, Neljak, 2006.), nezaobilazne su u detektiranju stanja kao temelja razvojne perspektive. Kineziološka edukacija kao višeslojna djelatnost, ovisna je o društvenim, demografskim, ekonomskim, ali prije svega kineziološkim čimbenicima, pa se uvid u stanje i projekcija perspektive ne mogu provesti bez sagledavanja svih tih čimbenika. Taj proces nije jednosmjernan pa pored povratnog utjecaja na sve te čimbenike kineziološka edukacija ima utjecaj na područja za koja je to do jučer bilo teško pretpostaviti, kao ekološko, etičko itd. Postoje brojni dokazi koji nepobitno potvrđuju da se znanstveno utemeljenim vježbanjem može bitno utjecati ne samo na regulaciju morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja, nego u značajnoj mjeri i na kognitivne funkcije, na konativne dimenzije odgovorne za modalitete ponašanja i efikasnu socijalizaciju najmlađih i mladih (Findak i sur. 2003.). Suvremeni uvjeti života posebice u urbanim sredinama nalažu prilagodbu programa, a prije svega u izboru odgovarajućih sadržaja. Iz inozemnih iskustava je evidentno da kratkoročni zdravstveni programi nemaju značajniji utjecaj na pretilost i prevenciju kroničnih bolesti, stanje koje je karakteristika suvremenog društva, dok se tjelesna aktivnost dokazuje u prevenciji i redukciji pretilosti (Flynn i sur., 2006.).

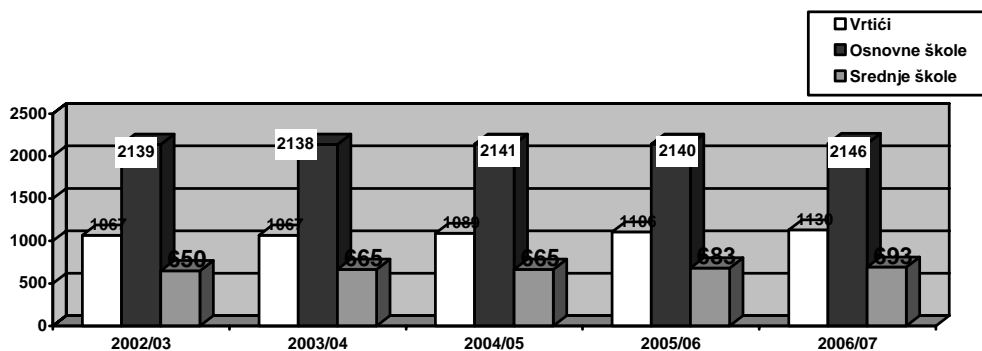
Nužno je stoga pretpostaviti kako je perspektiva kineziološke edukacije integrirana u perspektivu ovog društva i ove civilizacije te sama značajno utječe na pojedinca, društvo i civilizaciju. Ne čudi stoga što je pitanje stanja i perspektive razvoja u kineziološkoj edukaciji kao jedno od temeljnih pitanja struke, višeslojno, a ovih nekoliko redova ne može na njega ponuditi potpune odgovore, ali može ukazati na smjer njihova traženja.

2. DEMOGRAFSKE PRETPOSTAVKE KINEZILOŠKE EDUKACIJE

Prihvaćajući sveobuhvatnost kineziološke edukacije najizravnije je vežemo za demografska kretanja društva, a ona su prema podacima Statističkog zavoda RH (2005., 2006., 2007.) od 2001. do 2005. godine prikazana na Slici 1. Broj vrtića, osnovnih i srednjih škola prema istom izvoru prikazan je na Slici 2.

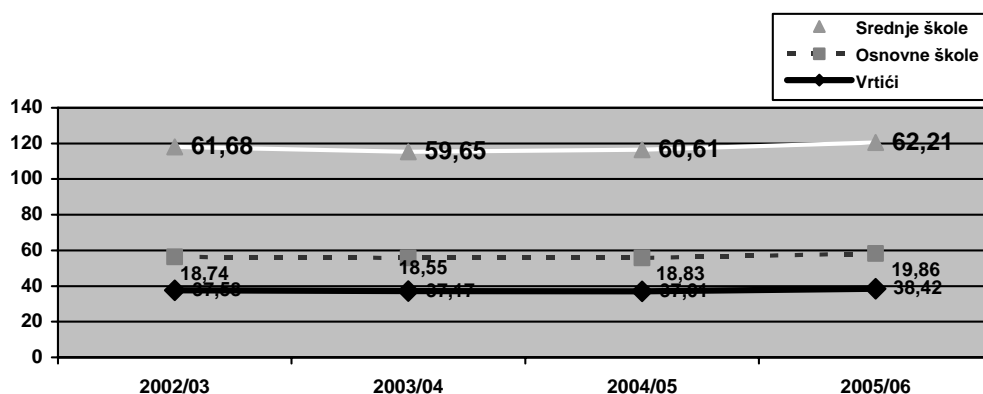
Slika 1. Broj rođenih i prirast stanovništva od 2001. do 2005. godine

Slika 2. Broj vrtića i škola od 2002./03. do 2006./07. godine

Broj rođene djece doveden je u relaciju s brojem vrtića, osnovnih i srednjih škola od 2002./03. do 2004./05. godine (Slika 3). Ovdje se posebno ističe odnos postojećih škola s demografskim prilikama. Jasno je da se s postojećim brojem škola može računati na popunjenost samo jednog prvog razreda kad naraštaj 2005. postaje školskim obveznicima. Iz toga se može zaključiti kako u demografski nepovoljnom

stanju u kojem se društvo nalazi kvantiteta nije, niti će biti bitna bar do nekih “boljih vremena”, ali zato u takvim okolnostima pozornost treba posvetiti kvalitativnim pokazateljima. Naime, pojedini dijelovi zemlje opustošeni u Domovinskom ratu još uvijek se obnavljaju, što rezultira gradnjom i obnovom predškolskih, osnovno-školskih i srednjoškolskih objekata i taj proces, iako još u tijeku, očigledno u kvantitativnom smislu daje dobre pokazatelje. Gledajući sveukupni prostor Republike Hrvatske, uz sve opasnosti zaključivanja na osnovi prosjeka, može se zaključiti kako, na žalost, loše demografske prilike omogućuju rad u jednom turnusu. U broju novorođenčadi prednjači Zagreb sa 7 585 novorođenih u 2005. godini, a slijede ga veći gradovi u Hrvatskoj.

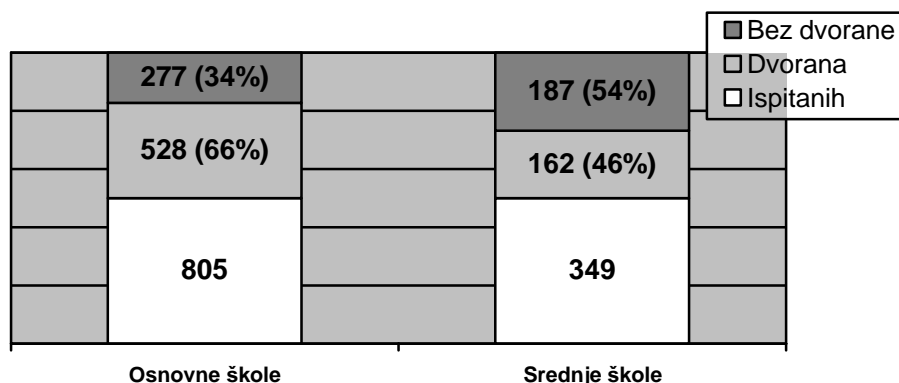
Slika 3. Broj rođenih na broj vrtića i škola 2002./03. do 2004./05. godine

Broj stanovnika u Zagrebu, u odnosu na Republiku Hrvatsku, iznosio je 17,64 %. Koncentracija stanovništva u gradove i s demografskog motrišta nije pogodna okolnost ravnomyernog razvoja i nameće najvećem broju stanovnika Republike Hrvatske loše uvjete s ekološkog ali i kineziološkog motrišta.

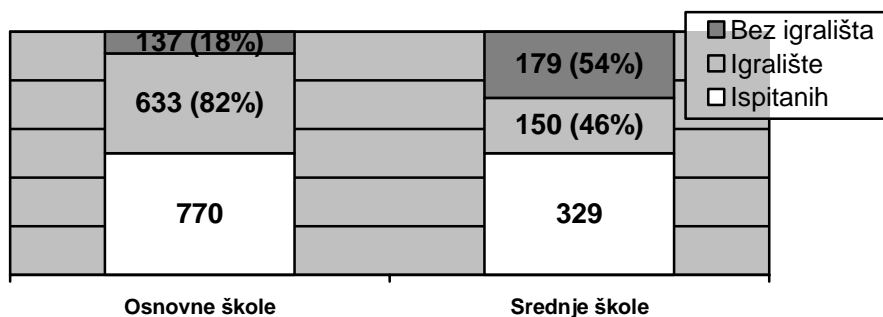
3. KINEZIOLOŠKA EDUKACIJA I UVJETI RADA

Tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovno područje, koje ima za cilj podmiriti biopsihosocijalne motive za kretanjem, osjetljivo je na materijalne uvjete rada u koje ubrajamo prostore, opremu i sredstva za rad (Findak, 1999.). Oni predstavljaju karakterističnu točku vježbanja i paradigmu kvalitete rada (Prskalo i Babin 2006.), bitan su, ali ne i presudan čimbenik, koji bi po sebi bio dovoljan. Bez određenih sredstava, opreme i rada u neodgovarajućim uvjetima nema naraštaja za uspješan rad. Kao izvanjski ograničavajući čimbenik uvjeti rada nisu pod utjecajem nastavnika, ali

su pokazatelj društvenog interesa za ovo područje bez obzira radi li se o globalnom ili krajnje lokalnom interesu. Podaci nakon 2006./07. školske godine (Slika 4) pokazuju kompletiranost škola dvoranom za tjelesno vježbanje, a Slika 5 opremljenost školskim igralištem.

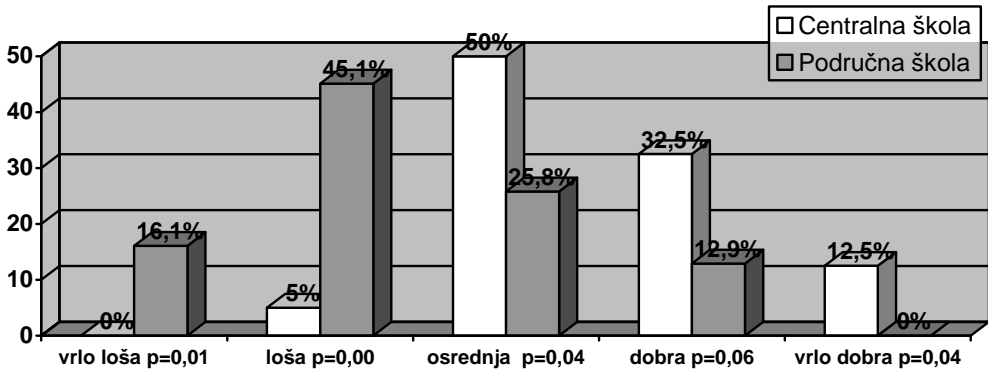
Slika 4. Dvorane za vježbanje u školama RH (2006/07 g.)

Slika 5. Školsko igralište u školama RH (2006/07 g.)

Prema procjenama situacija je teža u područnim – perifernim školama, kako je to prikazano na Slici 6 (Prskalo i sur. 2007.), bez obzira na činjenicu rada istih nastavnika pa i iste uprave u središnjim i perifernim školama. Takvo stanje ne amnestira stručnjaka od osobne odgovornosti i optimiziranja procesa vježbanja, odnosno činjenja najboljeg, što se može postići u određenim prilikama (Anić i sur. 2002.). Stanje u kojem, zbog loše opremljenosti, škola gubi konkurentnost prema drugim izvanškolskim čimbenicima ograničava realizaciju nastavnih i izvannastavnih organizacijskih oblika rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom

području, a može biti uzrokom relativno male uključenosti djece u izvannastavne kineziološke aktivnosti od 24% u odnosu na izvanškolske gdje je uključeno 64% učenika mlađe školske dobi. To je prikazano u primjeru dvije zagrebačke osnovne škole na Slici 6. (Prskalo, 2007.).

Slika 6. Postotak procjene materijalnih uvjeta realizacije sata kineziološke kulture u centralnim i područnim školama Sisačko-moslavačke županije

U vremenu koje slijedi, i vrlo izglednoj konkurenciji u obliku privatnih institucija na svim razinama obrazovanja, potrebno je inzistirati na pedagoškom standardu i u tom dijelu koji se odnosi na prostorne i materijalne uvjete. Dobivanje ili uskraćivanje dopusnice za djelovanje trebalo bi biti uvjetovano i spomenutim čimbenicima. Odgovor na lošu opremljenost škola mogu i moraju dati stručnjaci racionalnim korištenjem prostora, sredstava i opreme te podizanjem kvalitete i kvantitete rada prije svega povećavajući efektivno vrijeme tjelesnog vježbanja, jer je broj sati u nastavi posebno, ali i u izvannastavnim aktivnostima, ograničen. Iskorištenost prostora za vježbanje pod kojim se podrazumijeva građevinski definiran i uređen prostor, čije su veličine i obrada usklađeni sa zahtjevima određene kineziološke aktivnosti u svrhu njegovog sigurnog i humanog korištenja, bez obzira na vremenske i klimatske uvjete okoline, a u koje pripadaju svi otvoreni i zatvoreni objekti (Findak, 1999.), povezana je s racionalnom uporabom sprava i rekvizita te u konačnici s motoričkom efikasnošću organizacijskih oblika rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području.

4. ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U KINEZIOLOŠKOJ EDUKACIJI

Ciljevi i zadaće tjelesne i zdravstvene kulture ostvaruju se brojnim organizacijskim oblicima rada u osnovnom i diferenciranom programu, a sat tjelesne i

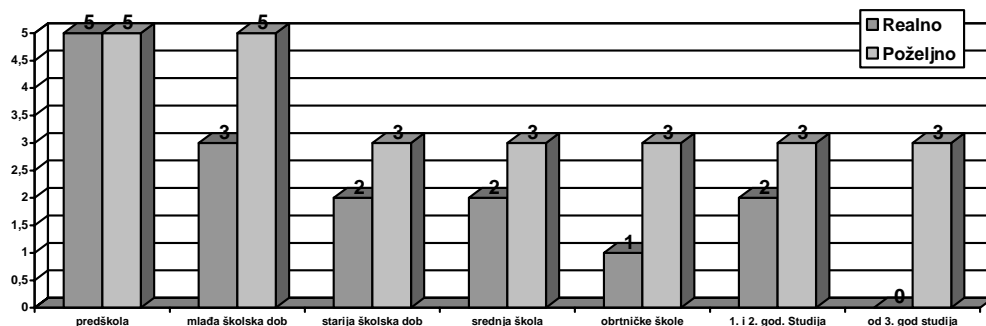
zdravstvene kulture u predškoli, odnosno nastava u svim daljnjim dijelovima odgojno – obrazovnog sustava, temelj je za uvođenje učenika u sve druge organizacijske oblike rada kako izvanastavne tako i izvanškolske (Tablica 1).

Tablica 1. Organizacijski oblici rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno- obrazovnom području s obzirom na obrazovne razine određene prema dobnom kriteriju

Dob	Predškolska	7-10 g.	11-14 g.	15-18 g.
Osnovni program	Sat tjelesne i zdr. kulture	Sat tjelesne i zdr. kulture	Sat tjelesne i zdr. kulture	Sat tjelesne i zdr. kulture
	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu
	Mikropredah	Natjecanja u razredu	Natjecanja u razredu	Natjecanja u razredu
	Makropredah	Priredbe	Priredbe	Priredbe
	Šetnje	Izleti	Izleti	Izleti
	Izleti	Obuka neplivača	Obuka neplivača	Mikropauze
	Priredbe	Logorovanje	Logorovanje	
	Jutarnje tjelesno vježbanje	Mikropauze	Mikropauze	
Diferencirani program	Zimovanje Ljetovanje	Zimovanja i ljetovanja Izborne aktivnosti	Izborne aktivnosti Izborni programi Međurazredna, školska, općinska, gradska, državna natjecanja Pohodi i planinarenje Zimovanja i ljetovanja	Izborni programi Međurazredna, školska, općinska, gradska, državna natjecanja Pohodi i planinarenje Zimovanja i ljetovanja Dopunski programi

Sat kineziološke kulture, kao osnovni organizacijski oblik rada, preduvjet je uključivanja djece i učenika u sve druge organizacijske oblike rada. Kao osnovni organizacijski oblik rada osigurava plansko djelovanje na antropološki status učenika i zbog svoje sveobuhvatnosti nosi, strateški gledano, najvišu razinu odgovornosti za ostvarenje ciljeva i zadaća tog odgojno-obrazovnog područja. Međutim, broj sati koji je učenicima (čitaj školskim obveznicima) na raspolaganju nedostatan je da bi se ostvarili postavljeni ciljevi, no i taj nedostatan broj raspoloživih sati u odnosu na poželjan broj koji predlažu stručne udruge iz tog područja (Slika 7) zbog objektivnih i subjektivnih okolnosti nedostatan je iskorišten.

Slika 7. Broj sati kineziološke kulture tjedno na svim razinama obrazovanja i procijenjeni minimalni broj sati da bi se zadovoljio pedagoški standard u ovom području

Uvažavajući činjenicu da je nastava polivalentan proces usmjeren transformaciji antropološkog statusa i učenju, tako da se o učinkovitosti sata kineziološke kulture ne može suditi isključivo na osnovi efektivnog vremena vježbanja, ipak treba istaći da je stvarno trajanje sata oko 93%, a efektivno vrijeme vježbanja 46,14% (Findak, 1992.). U istraživanju provedenom u I. razredu osnovne škole (Prskalo, 2001.), ukupno efektivno vrijeme vježbanja na satu iznosilo je nešto manje od 10' po učeniku ili $21,58 \pm 3,32\%$. Najčešći razlog nedostatne iskorištenosti sata kineziološke kulture je "čekanje u redu" i to najčešće zbog nedostatne primjene složenijih metodičkih organizacijskih oblika rada (Findak, 1992.), koji praktički eliminiraju tu pojavu i superiorni su u transformaciji sva tri ciljana antropološka područja (Bavčević i sur. 2006.), a uz primjereno homogeniziranje odjeljenja predstavljaju značajan čimbenik individualizacije rada.

Sudjelovanje u izvannastavnim organizacijskim oblicima rada je na razini dobrovoljnosti, dakle s pretpostavkom bolje motiviranosti učenika u njihovoj realizaciji. U izvanškolske aktivnosti učenici se uključuju s još većom razinom dragovoljnosti i s još većim motivima za vježbanje.

S obzirom na opterećenje učenika i studenata broj obveznih sati kineziološke kulture, koji predlažu stručne udruge, trebao bi zadovoljiti minimum potreba za kretanjem i poslužiti kao motivirajući čimbenik uključivanja u ostale organizacijske oblike rada, kako unutar tako i izvan institucija. Nadalje, uvođenjem rada u jednom turnusu još više se aktualizira tjelesno vježbanje od 2 X 60 minuta tjedno za sve učenike koji nisu uključeni u bilo koji drugi organizirani oblik tjelesnog vježbanja (Findak, 1992.) u školi ili izvan škole. Dodatni prostor vježbanja za najmlađe je obvezna obuka neplivača, posebna skrb i program za djecu i učenike s određenim zdravstvenim problemima i oštećenim zdravljem. Tjelesna aktivnost predstavlja također značajnu mjeru prevencije u nastanku pretilosti, ali i niza drugih zdravstvenih

poremećaja (Bouchard i Després, 1995.). Istraživanje Horgana (2005.) pokazuje da 39% dječaka i 58% djevojčica, u dobi od 7. do 18. godine, ne ostvaruje preporučenu razinu tjelesnog vježbanja od najmanje jednog sata dnevno.

5. KADROVI U KINEZILOŠKOJ EDUKACIJI

Uvjeti života koje nameće 21. stoljeće zahtijevaju prilagodbu obrazovnih institucija, ali i institucija koje pripremaju njihove kadrove. Implementacija standardiziranog programa i podizanje kadrovske razine povećali su dječju aktivnost na satovima tjelesne i zdravstvene kulture. Dječje i adolescentsko vježbanje usmjereno zdravlju srčano - krvožilnog sustava daje provjereni model poboljšanja nastave tjelesne i zdravstvene kulture u Američkim školama (McKenzie, 1996.), a iskustvo industrijski razvijene zemlje kojoj se teži sa svim pozitivnim i negativnim implikacijama, nam je dragocjeno. U tom procesu učiteljski i nastavnički fakulteti nisu jedni drugom konkurencija, sveučilišna razina i jednog i drugog studija, mogućnost vertikale do najviše obrazovne i znanstvene razine doktorata znanosti, što je u skladu s preporukom Opće uprave za obrazovanje i kulturu Europske komisije, koja u načelima za osposobljenost i kvalifikaciju učitelja, preporučuje mogućnost poslijediplomskog studija učitelja do najviše razine (2004.), otvara mogućnost sveučilišne i međusveučilišne suradnje. Ta suradnja omogućuje dodatno osposobljavanje studenata kroz vertikalnu prohodnost i izbor kolegija koji se slušaju izvan matičnog fakulteta.

Studij kineziologije provodi se na dva sveučilišta u Republici Hrvatskoj i to na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Nakon završetka diplomskog studija otvorena je mogućnost nastavka doktorskog studija. Za razliku od studija kineziologije, koji je i prije bolonjskog procesa bio sveučilišni studij, učiteljski i odgojiteljski studiji u Republici Hrvatskoj bili su stručni studiji. Tijekom 2005. godine programi studija su reformirani, tj. obavljena je međunarodna evaluacija samih programa i uvjeta izvođenja studija, s time da je učiteljski studij postao sveučilišni s diplomskom strukturom 0 + 5, a odgojiteljski studij kao stručni studij organizira se u trajanju od tri godine. Tijekom 2007. godine svi učiteljski studiji u RH se organiziraju kao sveučilišni. I u Europi je vidljiv trend prijelaza obrazovanja učitelja i nastavnika na razinu sveučilišnih studija. I dok je studij kineziologije praktično cijeli usmjeren pripremi nastavnika - kineziologa za rad u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području, na učiteljskom i odgojiteljskom studiju tu funkciju u osnovnom programu imaju kolegiji Kineziologija, Kineziološka metodika i Kineziološka kultura. Učitelji i odgojitelji definitivno ne mogu biti obrazovani za to odgojno-obrazovno područje na razini kineziologa ali njihova moć integriranja čini ih nezamjenjivima u osnovnom programu tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskoj dobi i primarnoj edukaciji.

Metodička osposobljenost svih stručnjaka, koji djeluju u ovom području, ističe se u nizu studija fokusiranih na učinkovitost motoričkog učenja, uključujući metode koje mogu poboljšati učinke rada, pa se pojavljuju pojmovi s tim u vezi, kao što su stilovi poučavanja (Byra i Jenkins, 1998.), organizacija rada (Ernst i Byra, 1998.), modeli poučavanja (Harrison i sur. 1999.), problematika frontalnog rada u velikim odjeljenjima (Hastie, Sanders, i Rowland, 1999.) i sl.

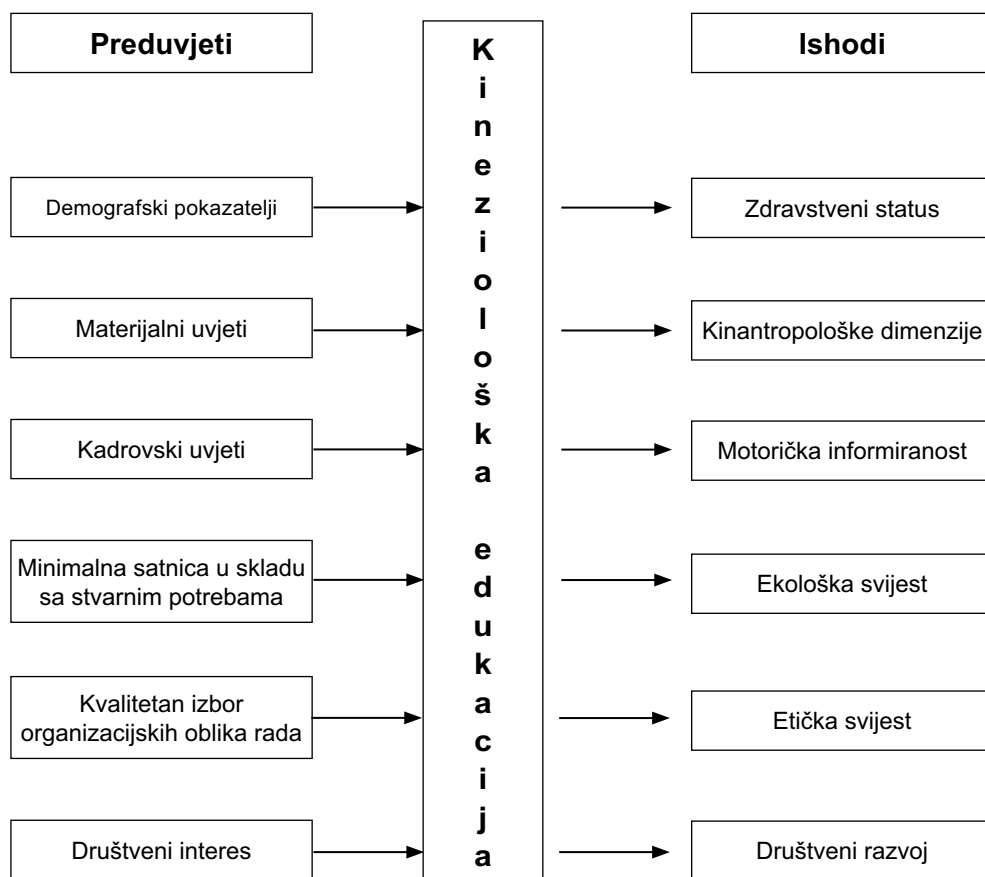
Kvalitetna edukacija kadrova za sve razine kineziološke edukacije jedini je pravi odgovor na pitanja koja opterećuju suvremene obrazovne sustave i on se ne odnosi na pitanje moraju li ti sustavi odgovoriti na sedentarne uvjete života, prve pojave ovisnosti o ekranima, povećanje bolesti današnjice uzrokovanih nekretnjem, već na pitanje učinkovitog odgovora. Učinkovit odgovor je nemoguć bez osposobljavanja stručnjaka u odgoju i obrazovanju, na svim razinama, za rad u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području, području koje ima prvorazredan značaj za skladan razvoj antropoloških obilježja djece i mladeži.

6. PERSPEKTIVA KINEZIOLOŠKE EDUKACIJE

Imajući u vidu demografske, društvene, materijalne i kadrovske pretpostavke kineziološke edukacije kao i predviđen ubrzan industrijski razvoj, na žalost, sa svim negativnim posljedicama koje je donio i dalje nosi u tzv. razvijenom svijetu, možemo i moramo projicirati kineziološku edukaciju za budućnost, sada, jer su posljedice i dobre i loše perspektive dalekosežne. Optimizirati taj proces znači strateški algoritmirati postupke društvene zajednice u najširem usmjerene na najbolje moguće učinke u ovom polivalentnom procesu u kojem dominiraju proces transformacije i proces razmjene informacija. Pri tom se posebno ističe odgovornost za donošenje kvalitetnih "pravila igre" te stvaranja materijalnih preduvjeta za kvalitetan rad u skladu s nužnom demografskom obnovom. Znanost i struka mogu mnogo učiniti u prostoru mogućeg sa zadanim materijalnim uvjetima, primjenom optimalnih postupaka i modaliteta rada, pri čemu se poseban značaj daje obuci i usavršavanju kadrova.

Efikasnost sata kineziološke kulture i drugih organizacijskih oblika rada ne može se procijeniti samo na osnovi sati tjelesnog vježbanja niti efektivnog vremena vježbanja, ali vrijeme je bitan čimbenik uspješnosti transformacijskog procesa, a i procesa motoričkog učenja. Zbog toga se inzistira na prijeko potrebnom minimumu satnice kineziološke kulture koji preporučuje struka, uključivanjem djece, učenika i studenata u druge organizacijske oblike rada, ali i uvođenje novih (starih) organizacijskih oblika rada te na taj način osigurati minimalno jedan sat vježbanja dnevno. Kvalitetno i korisno korištenje slobodnog vremena treba postati trajnom vrijednošću. Shematizirana perspektiva kineziološke edukacije trebala bi izgledati kako je prikazano Slikom 8.

Imajući u vidu demografske pokazatelje nužno je planirati materijalne uvjete rada, vodeći brigu o ravnomjernom razvoju u svim dijelovima RH pri čemu je posebno štetno, ovo iznimno važno područje, prepustiti “na milost” lokalne zajednice s višom ili nižom razinom svijesti i spoznaje. Ma kako to nepopularno izgledalo, posebno za dnevno političku uporabu, regulacija ovog ulaganja bi trebala ostati centralizirana na najvišoj državnoj, čitaj društvenoj razini. Dogradnja plana i programa podrazumijeva i stalnu brigu o konkretnom izboru organizacijskih oblika rada koji bi prema individualnim potrebama osigurali ne samo minimum nego i optimum kretanja pogotovu u sve izglednijem sedentarnom načinu života i rada. Kadrovske osposobljavanje za rad na svim razinama stalna je briga društva, ali i globalne civilizacije u najboljem smislu riječi. Društveni interes za ovo prevažno područje se mora iščitavati iz svakog poteza demokratskih institucija vlasti uz stalni nadzor struke.

Slika 8. Perspektiva kineziološke edukacije

7. ZAKLJUČAK

Kineziološka edukacija treba imati najveće učinke na sveukupnu populaciju, jer prati ljudsko biće od predškolske do visokoškolske dobi, a što ovom primijenjenom području nameće najvišu razinu odgovornosti. Suvremeni uvjeti života i rada ne trpe polovičnost i lutanja u sustavnim rješenjima, a društveni interes u ovo dugoročno ulaganje, za razvoj i opstanak tog istog društva, mora se očitovati u brizi za materijalne i kadrovske uvjete te osiguranju minimalnih i optimalnih zahtjeva struke. Dobro organizirano tjelesno vježbanje, uz prijeko potrebnu razinu motoričkih i teorijskih informacija, osigurava bolji zdravstveni status te ima nesagledivo pozitivan utjecaj koji premašuje svako ulaganje.

8. LITERATURA

1. Anić, Š., Klaić, N., Domović, Ž. (2002.) Rječnik stranih riječi. Zagreb: SANIPLUS.
2. Bavčević, T., Babin, J., Prskalo, I. (2006.). Complex group organizational forms - an optimizing factor in Physical education instruction. *Kinesiology*, 38 (1): 28-39.
3. Bouchard, C., Després, J-P. (1995.). Physical activity and health: atherosclerotic, metabolic and hypertensive diseases. *Research quarterly for exercise and sport*. 66 (4): 268-275.
4. Byra, M., & Jenkins, J. (1998.). The thoughts and behaviors of learners in the inclusion style of teaching. *Journal of Teaching in Physical Education*, 18, 26-42.
5. Državni zavod za statistiku. (2005). Statističke informacije. Zagreb.
6. Državni zavod za statistiku. (2006). Statističke informacije. Zagreb.
7. Državni zavod za statistiku. (2007). Statističke informacije. Zagreb.
8. Ernst, M., & Byra, M. (1998). Pairing learners in the reciprocal style of teaching: Influence on student skills, knowledge, and socialization. *The Physical Educator*, 55, 22-37.
9. Findak, V. (1999.) Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Zagreb: Školska knjiga.
10. Findak, V., Neljak, B. (2006) Kvaliteta rada u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije. U: Zbornik radova "15. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske" (ur. V. Findak) pp: 16-23. Rovinj: Hrvatski kineziološki savez.
11. Findak, V., Mraković, M., Prskalo, I. (2003.) Kineziološki vidici uloge učitelja u razvoju djeteta i škole. U: Zbornik radova. Treći dani Mate Demarina. Učitelj - učenik - škola, pp: 36-43. Petrinja: Visoka učiteljska škola Petrinja – Hrvatski pedagoško književni zbor.

12. Flynn, M.A.T., McNeil, D.A., Maloff, B., Mutsingwa, D., Wu, M., Ford, C., Tough, S. C. (2006.). Reducing obesity and related chronic disease risk in children and youth: a synthesis of evidence with “best practice” recommendations. *Obesity Reviews*. 7 (Suppl. 1): 7-66.
13. Harrison, J.M., Preece, L.A., Blakemore, C.L., Richards, R.P., Wilkinson, C., & Fellingham, G.W. (1999.). Effects of two instructional models – skill teaching and mastery learning – on skill development, knowledge, self-efficacy, and game play in volleyball. *Journal of Teaching in Physical Education*, 19, 34-57.
14. Hastie, P.A., Sanders, S.W., & Rowland, R.S. (1999.). Where good intentions meet harsh realities: Teaching large classes in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 18, 277-289.
15. Horgan G. (2005.). Healthier lifestyles series: 1. Exercise for children. *Journal of Family Health Care*. 15 (1): 15-7.
16. McKenzie, T.L., Nader, P.R., Strikmiller, P.K., Yang M., Stone, E.J., Perry, C.L., Taylor W.C., Epping, J.N., Feldman, H.A., Luepke, R.V., Kelder S.H. (1996.). School Physical Education: Effect of the Child and Adolescent. *Trial for Cardiovascular Health*, 25 (9): 423-431.
17. Prskalo, I., Babin, J. (2006.) Kvaliteta rada u području edukacije. U: Zbornik radova “15. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske” (ur. V. Findak), pp: 26 - 34. Rovinj: Hrvatski kineziološki savez.
18. Prskalo, I., Ružić, E., Mašić, I. (2007.). Materijalno tehnički uvjeti za provedbu organizacijskih oblika rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno-obrazovnom području U: Zbornik radova “16. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske” (ur. V. Findak), pp: 482 - 486. Poreč: Hrvatski kineziološki savez.

Napomena: Prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta (Kineziološka edukacija u predškolskom odgoju i primarnom obrazovanju), provođenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.